

УДК 159.9
Панов М.С.¹

¹ д-р психол. наук, доц. КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З АУТИЧНИМИ ДІТЬМИ

Розвиток мовлення слід вести поетапно та послідовно, для організації корекційно-розвивальної діяльності необхідно виявити актуальну зону розвитку та позначити зону найближчого розвитку дитини з аутизмом. Також, в організації психокорекційної роботи потрібно слідувати чотирьом етапам.

На *першому етапі* відбувається встановлення контакту з дитиною. Основною метою даного етапу є створення позитивного емоційного клімату та комфортної психологічної атмосфери, діагностика сформованості мови, встановлення емоційного контакту психолога з дитиною. Використовуючи метод спостереження, психолог виявляє рівень актуального розвитку мови дитини, збирає анамнестичні дані про натальний та постнатальний розвиток, з'ясовує інтереси та уподобання дитини. При встановленні контакту слід уникати не тільки будь-якого тиску на дитину, але і просто прямого звернення до неї, довгого поглядного контакту. Перші спроби спілкування повинні проходити в спокійних умовах, без зайвої метушливості дорослого, без активного нав'язування свого ритму, переваг. Важливим є самоконтроль психолога, відстежування змін в поведінці дитини: наростання в неї тривоги, афективної напруги може призвести до погіршення тактильного та очного контакту, збільшення моторної напруженості, метушливості, скутості в рухах, появи моторних стереотипів.

На *другому етапі* відбувається вироблення навчального стереотипу. Мета цього етапу – виробити вміння сидіти за столом. Зі сторони дитини можливий прояв обурення, відторгнення та повне неприйняття навчальної ситуації. Тому на початкових етапах достатньо просто привернути її увагу і утримувати деякий час для виконання кількох маніпуляцій. На початкових етапах є мама (з нею дитина почувається в безпеці), поступово роль мами, з мірою засвоєння тих чи інших навичок, зменшується. Необхідно, щоб заняття проводилися в спеціально організованому місці, у визначеному місці час, з чітким дотриманням етапів роботи. Важливо, щоб постійно підтримувалася обстановка душевного спокою, переживання задоволення, відчуття захищеності, добрих стосунків.

На *третьому етапі* відбувається встановлення зорового контакту, формування початкових комунікативних навичок. Початковий етап корекційної роботи з дітьми, які страждають аутизмом, краще проводити у вигляді ігротерапії, спрямованої на нескладні маніпуляції зі світлом, звуком, кольором, прості дії з іграшки. Спочатку виробляється фіксація погляду на предметі що цікавить дитину, картинці, що представляє найбільше значення

в даний момент. На цьому етапі відпрацьовується реакція оживлення та стеження, вміння стежити поглядом за рухом власних рук. Відпрацьовується вказівний жест, жести «так», «ні». На заняттях і в повсякденному житті спеціально створені ситуації допомагають оволодіти ними. Щоденні тренінги дозволяють сформувати ці жести і ввести їх у щоденне спілкування дитини з близькими з нею людьми. Потім можна приєднувати ритмічні ігри та танці, які викликають позитивні емоції та мають сприятливий вплив на наявні у дитини рухові стереотипи, такі як розмахування руками, підстрибування тощо.

У процесі ігротерапії акцент робиться на емоційне збагачення дитини, включення її у зміст імпровізованої казки. Незамінними помічниками на даному етапі стають спеціально організовані сенсорні ігри, що активізують нові відчуття (зорові, слухові, тактильно-рухові, нюхові, смакові); покращують емоційно позитивний настрій. Проведення сенсорних ігор дозволяє дитині переживати приємні емоції, отримувати нову сенсорну інформацію, сприяє виникненню емоційного контакту з дорослим. Кінцевою метою цього етапу є стимуляція власної психічної активності аутичної дитини, спрямування цієї активності на взаємодію з дорослими та однолітками.

На *четвертому етапі* відбувається формування активної взаємодії з дорослим. Важливим завданням цього етапу є перебудова сформованих форм емоційного реагування та стереотипів поведінки, реконструкція загального ходу розвитку та відтворення оновлених контактів дитини зі світом. Оскільки гра – провідна форма діяльності, то найбільш доцільним є використання ігрової діяльності як основного важеля корекційної роботи.

У процесі ігрової корекції вирішуються, зокрема, такі завдання: викликаються нові активні форми переживань; виховуються почуття по відношенню до дорослого, однолітків, самого себе; розвивається система самооцінки та самосвідомості; збагачуються нові форми та види ігрової та неігрової діяльності. Загальновідомим є той факт, що діти з аутизмом полюбують маніпулювати предметами без урахування їхнього функціонального призначення. При цьому основним мотивом виступають привабливі сенсорні властивості.